

PORWANA EUROPA

Stary grecki mit opowiada o porwaniu (uprowadzeniu) Europy, fenickiej księżniczki, przez Zeusa pod postacią byka. W języku polskim słowo porwanie oznacza także poszarpanie, pokawałkowanie. Wielce to symptomatyczne dla dziejów kontynentu, gdzie mit założycielski splata się z aktem destrukcji.

W historii Europy, istotnie, nic nie było proste. Żaden inny kontynent nie był tak rozdrobniony, skłócony i wyniszczany w stu-, trzydziesto- czy choćby tylko siedmioletnich wojnach. Aż wreszcie po dwóch wyniszczających światowych konfliktach militarnych w XX w. złęknieni Europejczycy postanowili przełamać narodowe, polityczne, kulturowe egoizmy i zbudować trwałą wspólnotę, która da siłę demokratycznej Europie.

W tym celu 60 lat temu, w Rzymie, sześć państw zachodniej Europy podpisało traktaty będące fundamentem wspólnoty rynkowej (EWG). A 25 lat temu, w Maastricht, licząca wówczas już dwunastu członków organizacja przekształciła się w wielowymiarową wspólnotę w postaci Unii Europejskiej (która dziś ma 28 członków, licząc nadal z Wielką Brytanią). Ojcowie założyciele unii nie stąpali po ziemi niczyjej, mogli odwołać się do historii. W dziejach Europy są zapisane liczne próby jednoczenia kontynentu poprzez polityczne sojusze, militarną przemoc. A rozliczni myśliciele już od antyku projektowali paneuropejskie utopie wspólnotowe.

I właśnie o poszukiwaniach europejskiej tożsamości, przeszłych i teraźniejszych, opowiada niniejszy „Pomocnik Historyczny”.

Historia uczy, że nic nie jest dane na zawsze. Uczy też, że silnym spoiwem wspólnotowym są lęk i poczucie słabości. Może to i smutne, że człowiek nie jest po prostu altruistą, ale tym ważniejsze jest, ku czemu (a nie przeciw czemu) zostaną jego lęki wykorzystane. To było to genialne odkrycie ojców założycieli powojennej Europy – dziś ponownie targanej egoizmami narodów i państw.

Ku czemu zatem Europa da się porwać w XXI w.?

Jerzy Baczyński
Redaktor naczelny POLITYKI

Leszek Będkowski
Redaktor POMOCNIKÓW HISTORYCZNYCH

SPIS TREŚCI

Prolog

Europa po przejściach

9

Wczoraj

Skąd się wzięli Europejczycy

14

Między republiką a cesarstwem

18

Karolińska monarchia założycielska

28

Chrześcijańskie spoiwo

34

Cesarstwo ziemsko-nieziemskie

41

Drugi i Trzeci Rzym

47

Prababce unii

54

Prapraeuro

59

Potężna i podzielona

63

Między nacjonalizmem a federalizmem

72

Przebrane międzywojnie

76

Brunatna Europa i czerwony świat

80

Dziś

Kręte ścieżki do unii

84

Rodzina rzymskich traktatów

94

Europejskie instytucje

96

Fale rozszerzania

98

Drugie płuco

106

Ostatnia prosta

111

Jak to działa

114

Trójkąt Weimarski

118

Dyskretny urok wspólnego rynku

120

Euro – na dobre i złe

127

Jedną nogą w unii

134

Triumf i zapaść

136

Jutro

Długi cień pesymizmu

140

Jeszcze unia nie zginęła

145

Wspólnota wyobraźni

151

Detale

Podręczne kalendarium

5

Wielka grecka

19

kolonizacja

20

Platon

21

Republika po rzymsku

22

Cyceron

23

Gajusz Juliusz Cezar

24

Cesarstwo po rzymsku

27

Marek Aureliusz

31

Świat islamu

33

Karol Wielki

36

Grzegorz VII

37

Paweł Włodkowic

39

Jan Hus

43

Fryderyk Barbarossa

44

Liga Hanzeatycka

46

Konfederacja Szwajcarska

52

Mikołaj Bierdiajew

56

Niccolò Machiavelli

57

Thomas Hobbes

61

Dziadkowie złotego

70

Kongres wiedeński

73

i Święte Przymierze

74

Samuel Pufendorf

86

Monteskiusz

88

Niech powstanie Europa!

91

Winston Churchill

93

Jean Monnet

101

Robert Schuman

102

Konrad Adenauer

104

Alcide de Gasperi

105

Paul-Henri Spaak

Altiero Spinelli

AUTORZY

Zbigniew Dalewski – dr hab., prof. w Instytucie Historii PAN, specjalizuje się w badaniach nad kulturą polityczną, symboliką i rytuałami władzy w epoce średniowiecza.

Hieronim Grala – dr, historyk i dyplomata, pracownik Wydziału Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego, profesor honorowy Moskiewskiej Akademii Ekonomiki i Prawa, specjalizuje się w historii Rusi i Rosji wczesnonowożytnej.

Krzysztof Iszkowski – dr, socjolog i ekonomista, autor książki „Po co nam Europa? O rozbieżnych wizjach integracji”, członek zespołu kwartalnika „Liberté!”.

Adam Kożuchowski – dr, pracownik Zakładu Historii Idei i Dziejów Inteligencji w XIX–XX w. w Instytucie Historii PAN.

Andrzej Lubowski – dr, ekonomista i publicysta, ekspert w dziedzinie stosunków

międzynarodowych i finansów, w tym europejskiej integracji gospodarczej, mieszkający i pracujący w Kalifornii, autor m.in. „Świat 2040. Czy Zachód musi przegrać?”.

Bartosz Nowacki – archeolog i popularyzator nauki, stały współpracownik „Wiedzy i Życia”.

Aleksandra Porada – dr, pracuje na Uniwersytecie SPWS we Wrocławiu, zajmuje się historią idei i psychologią historyczną.

Marek Prawda – dr, socjolog i dyplomata, znawca tematyki polsko-niemieckiej, były ambasador RP w Szwecji i w Niemczech, w latach 2012–16 r. stały przedstawiciel Polski przy UE, obecnie dyrektor Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce.

Tomasz Targański – historyk i publicysta.

Maciej Zakrocki – dziennikarz TVP i TOK FM, realizował dla TVP Info program

z Parlamentu Europejskiego „Debata po europejsku”, autor książki „Przepustka do Europy”.

Dziennikarze POLITYKI:
Adam Krzemiński, Agnieszka Krzemińska, Agnieszka Mazurczyk, Adam Szostkiewicz, Jędrzej Winiecki, Jolanta Zarembina, Tadeusz Zawadzki

Publikacja
z okazji 60-lecia
traktatów rzymskich

60
ROME

Na okładce:
Angielska fotografia
z 2016 r.

PODRĘCZNE KALENDARIUM UNII EUROPEJSKIEJ

1946

- **5 marca** Przemówienie Winstona Churchilla w Fulton w USA, pada w nim słynne określenie „żelazna kurtyna”, obrazujące powojenny podział Europy i świata.
- **19 września** Kolejne przemówienie Winstona Churchilla, tym razem w Zurychu, z wezwaniem do budowy Stanów Zjednoczonych Europy.

1947

- **5 czerwca** Sekretarz stanu USA George Marshall zapowiada utworzenie Europejskiego Programu Odbudowy, nazwanego później planem Marshalla.

1948

- **17 marca** Traktat brukselski powołujący Unię Zachodnią dla współpracy wojskowej, ale też politycznej i gospodarczej Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii, Holandii i Luksemburga; prekursor Paktu Północnoatlantyckiego.
- **7–11 maja** Kongres haski, przedstawiciele ponad 20 europejskich krajów dyskutują nad nowymi formami współpracy na kontynencie.

1949

- **4 kwietnia** Podpisanie w Waszyngtonie Paktu Północnoatlantyckiego ustanawiającego NATO (Belgia, Dania, Francja, Holandia, Islandia, Kanada, Luksemburg, Norwegia, Portugalia, USA, Wielka Brytania, Włochy).
- **5 maja** Powstanie Rady Europy, z siedzibą w Strasburgu, na mocy traktatu londyńskiego podpisanego przez 10 państw; dziś liczy 47 członków, w tym kilku spoza Europy, głównym jej zadaniem jest ochrona praw człowieka i demokracji; nie jest organem UE, ale bywa mylona z Radą Europejską i Radą Unii Europejskiej.

1950

- **9 maja** Francuski minister spraw zagranicznych Robert Schuman proponuje połączenie zasobów węgla i stali należących do Francji i Niemiec w ramach nowej organizacji otwartej na członkostwo innych krajów; na tę okoliczność 9 maja jest obchodzony jako Dzień Europy.

1951

- **18 kwietnia** Traktat paryski powołujący Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS; Francja, Niemcy, Włochy i kraje Beneluksu: Belgia, Holandia, Luksemburg); wszedł w życie w 1952 r. na 50 lat.

1952

- **18 lutego** Wejście do NATO Grecji i Turcji.

1954

- **23 października** Układy paryskie przekształcające Unię Zachodnią w Unię Zachodnioeuropejską (UZE) dla zapewnienia bezpieczeństwa zbiorowego jej członków; wygasły w 2011 r.

1955

- **7 i 9 maja** Wejście RFN do UZE i NATO.
- **1–2 czerwca** Konferencja w Messynie; rozszerzenie EWWiS na inne sektory gospodarki.

Europejska wspólnota na plakacie z 1950 r.

1957

- **25 marca** Traktaty rzymskie ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom; Francja, Niemcy, Włochy i kraje Beneluksu); weszły w życie 1 stycznia 1958 r.

1958

- **19 marca** Przedstawicielstwa parlamentarne EWWiS, EWG i Euratomu tworzą Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne.

1959

- **1 stycznia** Państwa EWG rozpoczynają redukcję taryf celnych.

1960

- **4 stycznia** Podpisanie w Sztokholmie konwencji tworzącej Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA; Austria, Dania, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania).
- **14 grudnia** Podpisanie w Paryżu konwencji powołującej Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD); jej celem jest wspieranie państw członkowskich (obecnie 35, w tym m.in. USA i Japonia) w osiągnięciu jak najwyższego poziomu wzrostu gospodarczego.

1962

- **27–30 marca** Zgromadzenie Parlamentarne podejmuje decyzję o zmianie nazwy na Parlament Europejski.
- **30 lipca** Wprowadzenie wspólnej polityki rolnej, której celem jest ustanowienie jednolitego rynku produktów rolnych.

1965

- **8 kwietnia** Traktat fuzyjny ustanawiający jedną Radę i Komisję dla trzech wspólnot: EWWiS, EWG i Euratomu (wszedł w życie 1 lipca 1967, kiedy powołano jednolitą Komisję Wspólnot Europejskich).

1968

- **1 lipca** Zniesienie ciał na towary przemysłowe i wprowadzenie Wspólnej Taryfy Celnej.

1969

- **1–2 grudnia** Szczyt w Hadze, wola zacieśniania integracji.

1970

- **22 kwietnia** Traktat luksemburski, m.in. rozszerzenie kompetencji Parlamentu Europejskiego.
- **30 czerwca** Początek negocjacji sukcesyjnych do EWG Danii, Irlandii, Norwegii i Wielkiej Brytanii.

1971

- **22 marca** Rezolucja Rady Wspólnot Europejskich w sprawie etapowego wprowadzania unii gospodarczej oraz walutowej.

1972

- **19–21 października** Na szczycie w Paryżu decyzja o rozszerzeniu działań wspólnot na politykę regionalną, ochrony środowiska, energetyczną; decyzja o utworzeniu europejskiego funduszu walutowego i przekształceniu wspólnot w 1980 r. w Unię Europejską.

1973

- **1 stycznia** Rozszerzenie EWG o Danię, Irlandię i Wielką Brytanię, co daje dziewięciu członków (Norwegia odrzuciła traktat akcesyjny w referendum).

1974

- **9–10 grudnia** Szczyt w Paryżu, nadanie instytucjonalnego charakteru spotkaniom przywódców państw EWG; decyzja o organizowaniu spotkań trzy razy do roku i powołaniu Rady Europejskiej; zgoda na bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego oraz na utworzenie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (powstał 4 marca 1975 r.).

1975

- **22 lipca** Traktat nadający Parlamentowi Europejskiemu większe kompetencje budżetowe i ustanawiający Europejski Trybunał Obrachunkowy (wszedł w życie w czerwcu 1977 r.).
- **1 sierpnia** Podpisanie w Helsinkach Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE) przez przedstawicieli 37 państw, w tym USA i ZSRR.

1978

- **6–7 lipca** Szczyt w Bremie, ustanowienie Europejskiego Systemu Walutowego (ESW).

1979

- **7 i 10 lipca** Pierwsze wybory bezpośrednie 410 deputowanych do Parlamentu Europejskiego w dziewięciu krajach wspólnot.

1981

- **1 stycznia** Grecja staje się dziesiątym państwem członkowskim EWG.

1985

- **1 stycznia** Opuszczenie wspólnot przez Grenlandię, autonomiczną część Danii.
- **14 czerwca** Podpisanie porozumienia w Schengen (Francja, Niemcy i kraje Beneluksu) o zniesieniu kontroli na granicach wewnętrznych i o wspólnej polityce wizowej.
- **2–4 grudnia** Decyzja Rady Europejskiej o ożywieniu integracji poprzez sporządzenie Jednolitego Aktu Europejskiego.

1986

- **1 stycznia** Przyjęcie Hiszpanii i Portugalii do wspólnot, co daje dwunastu członków.
- **17 i 28 lutego** Podpisanie Jednolitego Aktu Europejskiego w Luksemburgu i w Hadze (przewidywał utworzenie jednolitego rynku do 1993 r.; wszedł w życie 1 lipca 1987 r.).
- **9 maja** W Brukseli po raz pierwszy wywieszono flagę europejską i odegrano hymn Europy, finałową kantatę IX symfonii Ludwiga van Beethovena.

1987

- **14 kwietnia** Turcja składa formalny wniosek o członkostwo we wspólnotach (już w 1959 r. wystąpiła o stowarzyszenie), negocjacje rozpoczęto w 2005 r.

1989

- **9 listopada** Upadek muru berlińskiego.
- **8–9 grudnia** Powołanie Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR).

1990

- **18 maja** Podpisanie w Bonn dwustronnego układu o unii walutowej, gospodarczej i socjalnej między państwami niemieckimi.
- **19 czerwca** Układ w Schengen w sprawie zniesienia kontroli na granicach pomiędzy państwami członkowskimi wspólnot.

- **3 października** Zjednoczenie Niemiec, tereny b. NRD wchodzi do wspólnot jako nowe landy państwa założycielskiego – RFN.
- **14 grudnia** Początek konferencji międzyrządowych w Rzymie w sprawie unii gospodarczej i walutowej oraz politycznej.

1992

- **7 lutego** Traktat w Maastricht o Unii Europejskiej (wszedł w życie 1 listopada 1993 r.) dający podstawę dla prowadzenia wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz utworzenia unii walutowej i gospodarczej; nazwa EWG zostaje zmieniona na Wspólnota Europejska; Komisja Wspólnot Europejskich staje się Komisją Europejską.
- **14 grudnia** Podpisanie umów stowarzyszeniowych z Czechosłowacją, Polską i Węgrami, przewidujących liberalizację handlową, współpracę polityczną i pomoc finansową.

1993

- **1 stycznia** Powstaje jednolity rynek.
- **21–22 czerwca** Zgoda na przystąpienie do UE krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

1994

- **5 lipca** Przyjęcie przez Polskę i NATO Indywidualnego Programu Partnerstwa.
- **6 grudnia** Przekształcenie KBWE w Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

1995

- **1 stycznia** Rozszerzenie UE o Austrię, Finlandię i Szwecję, co daje 15 członków (Norwegia ponownie odrzuciła traktat o akcesji w referendum).
- **1 lutego** Wejście w życie umów stowarzyszeniowych UE z Bułgarią, Czechami, Rumunią i Słowacją.
- **26 marca** Zniesienie kontroli granicznej między Francją, RFN, Hiszpanią, Portugalią oraz krajami Beneluksu (w listopadzie do strefy Schengen przyłączają się Włochy).
- **26 lipca** Podpisanie przez przedstawicieli UE w Brukseli konwencji o Europejskiej Agencji Policyjnej (Europol).

1997

- **16–17 czerwca** Traktat amsterdamski nadający UE nowe prawa i obowiązki (wszedł w życie 1 maja 1999 r.).
- **1 grudnia** Do strefy Schengen przyłącza się Austria.

1998

- **30 marca** Rozpoczyna się procedura akcesyjna Cypru, Malty i 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej: Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

1999

- **1 stycznia** Wprowadzenie, po siedmiu latach przygotowań, wspólnej waluty – euro – w transakcjach bezgotówkowych w 11 państwach (Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Włochy); od tej pory Europejski Bank Centralny (EBC) odpowiada za politykę pieniężną UE.
- **12 marca** Przyjęcie Czech, Polski i Węgier do NATO.
- **24–25 marca** Agenda 2000, czyli perspektywa finansowa do 2006 r., przyjęta przez Radę Europejską w Berlinie.

2000

- **1 stycznia** Do strefy Schengen przyłącza się Grecja.
- **7–8 grudnia** Porozumienia z Nicei w sprawie treści traktatu zmieniającego system podejmowania decyzji w UE w perspektywie jej rozszerzenia; uroczyste przyjęcie Karty Praw Podstawowych UE.

2001

- **26 lutego** Traktat nicejski, podpisany przez 15 państw członkowskich (wszedł w życie 1 lutego 2003 r.), mający przygotować UE na przyjęcie nowych członków.
- **25 marca** Do strefy Schengen przyłączają się Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia i Szwecja.
- **14–15 grudnia** Deklaracja z Laeken w sprawie przyszłości unii, otwierająca drogę dla przyszłych reform oraz umożliwiająca powołanie Konwentu dla opracowania Konstytucji Europejskiej.

2002

- **1 stycznia** Wprowadzenie euro w formie gotówkowej w 12 państwach (dołączyła Grecja).
- **1 lipca** Ostateczne wycofanie z obiegu walut narodowych; w strefie euro 12 państw: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Włochy.

2004

- **29 marca** Przyjęcie do NATO Bułgarii, Estonii, Litwy, Łotwy, Rumunii, Słowacji i Słowenii.
- **1 maja** Największe w historii rozszerzenie UE – o 10 krajów: Czechy, Cypr, Estonię, Litwę, Łotwę, Malte, Polskę, Słowację, Słowenię, Węgry.
- **29 października** Podpisanie w Rzymie przez przedstawicieli 25 krajów traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy; aby weszła w życie, musiałaby zostać ratyfikowana przez wszystkie kraje członkowskie, tymczasem zrobiło to tylko 18 z nich; konstytucja wzbudziła wiele kontrowersji, przepadła w referendum we Francji i Holandii, projekt zakończył się fiaskiem.

2007

- **1 stycznia** Rozszerzenie UE o Bułgarię i Rumunię.
- **13 grudnia** Traktat lizboński zmieniający traktat o UE, nadający jej osobowość prawną i reformujący unijne instytucje (wszedł w życie 1 grudnia 2009 r.).
- **21 grudnia** Polska wchodzi do strefy Schengen.

2008

- **15 września** Upadek amerykańskiego banku Lehman Brothers sygnałem poważnego kryzysu gospodarczego, obejmujący także Europę; w październiku ministrowie finansów państw UE zapowiadają zwiększenie gwarancji dla depozytów bankowych.
- **11–12 grudnia** Rada Europejska przyjmuje pakiet pomocowy działań stymulujących gospodarkę o wartości 200 mld euro (1,5 proc. unijnego PKB).

2009

- **7 maja** Eurostat ogłasza, że Grecja od dawna jest w recesji; początek ostrego kryzysu gospodarczego w tym kraju.

2010

- **25 marca** Przywódcy państw strefy euro zgłaszają gotowość wsparcia Grecji pożyczkami; w maju wartość programu pomocowego sięga 110 mld euro.
- **31 marca** Zakończenie działalności UZE; UE zostaje jedyną europejską organizacją odpowiedzialną za bezpieczeństwo i obronę państw członkowskich.

- **9 maja** Ministrowie finansów krajów UE uzgadniają sposoby ochrony stabilności finansowej strefy euro, dwa tymczasowe instrumenty to Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej (EFSM) i Europejski Instrument Stabilności Finansowej (EFSF); łączna pula środków wynosi 750 mld euro, oprócz Grecji z pomocy skorzystały: Irlandia, Portugalia, Hiszpania i Cypr.

2011

- **1 lipca** Początek polskiej (półrocznej) prezydencji w Radzie UE.
- **11 lipca** Traktat powołujący Europejski Mechanizm Stabilności (ESM).

2012

- **1 marca** 25 krajów UE podpisuje pakt fiskalny; przewiduje on, że strukturalny deficyt (nieuwzględniający kosztów obsługi długu publicznego) nie powinien przekraczać 0,5 proc. PKB, uczestnicy paktu powinni wpisać tę regułę do ustawodawstwa krajowego, najlepiej do konstytucji; nieprzestrzeganie jej grozi karą w wysokości 0,1 proc. PKB. (Pakt obowiązuje tylko kraje należące do strefy euro).
- **12 października** UE otrzymuje Pokojową Nagrodę Nobla.
- **13 grudnia** Ministrowie finansów krajów UE uzgadniają szczegóły jednolitego mechanizmu nadzorczego dla unijnych banków; ma on opierać się na Europejskim Banku Centralnym.

2014

- **Przełom wiosny i lata** Zaczyna się poważny kryzys migracyjny, UE powołuje Europejski Fundusz na rzecz Uchodźców (ERF), jednak w kolejnych latach dochodzi do rozbieżności między poszczególnymi państwami członkowskimi co do udzielania pomocy.

- **1 grudnia** Donald Tusk obejmuje urząd przewodniczącego Rady Europejskiej.

2015

- **4 września** Porozumienie pomiędzy akcjonariuszami Gazpromu i pięciu europejskich firm energetycznych w sprawie budowy gazociągu Nord Stream 2 na Morzu Bałtyckim; pogarsza to stosunki między strukturami ponadnarodowymi UE a narodowymi biznesami.
- **22 września** Ministrowie spraw wewnętrznych UE przegłosują decyzję o relokacji części uchodźców między krajami członkowskimi; fala migracyjna wywołuje kryzys wewnątrz UE; na niektórych granicach wewnętrznych są wznoszone ogrodzenia (Węgry-Chorwacja, Słowenia-Chorwacja, Austria-Słowenia) oraz wprowadzane tymczasowe kontrole graniczne (m.in. Austria-Niemcy, Austria-Węgry, Szwecja-Dania).
- **29 listopada** UE zawiera wstępne porozumienie z Turcją, zakładające zdecydowane zwiększenie przez Ankarę patroli straży granicznej i policji wzdłuż granic morskich turecko-greckich, w zamian zobowiązuje się do wsparcia kwotą 3 mld euro uchodźców syryjskich przebywających w Turcji oraz przesiedlenia części uchodźców syryjskich z Turcji do Europy.

2016

- **23 czerwca** Obywatele Wielkiej Brytanii głosują w referendum za wyjściem ze struktur unijnych (Brexit).
- **22 grudnia** Parlament fiński odrzuca petycję w sprawie wyjścia Finlandii ze strefy euro.

Opr. Jolanta Zarembina

Plakat Komisji Europejskiej z 2012 r.

DZIEJE EUROPY

Prolog: Europa po przejściach

To z poczucia słabości,
a nie mocy, kilka państw zachodniej
Europy próbowało połączyć swe
siły; zdewastowany podczas II wojny
światowej kontynent, przepołowiony
żelazną kurtyną, dusił się
w uścisku dwóch mocarstw.

Adam Krzemiński

Bez euforii. 25 marca 1957 r. łało w Rzymie jak z cebra. Tuż przed godz. 18 delegaci z sześciu krajów założycielskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Belgii, Francji, Holandii, Luksemburga, Niemiec, Włoch, art. s. 84) przybyli na Kapitol. Przeszli obok kopii posągu Marka Aureliusza do Pałacu Konserwatorów. W odświętnie przystrojonej Sali Horacjuszy przyglądały im się posągi dwóch papieży – Urbana VIII i Innocentego X. Jednak zebrani szefowie rządów lub ministrowie mieli na uwadze nie tyle minione dwa tysiące lat dziejów Europy, ile ostatnie dwa dziesięciolecia, kiedy to właściwie wszystkie ich kraje przeżyły ogromną traumę.

W 1937 r. były – z wyjątkiem Niemiec i Luksemburga – zamożnymi państwami kolonialnymi. Włochy podbiły Libię i Etiopię, Belgia była usadowiona w Kongu, Holandia na Malajach, a Francja w swych licznych terytoriach zamorskich. W 1947 r. właściwie wszystkie były przegrane. Okupowane i podzielone Niemcy były przegranym absolutnym – militarnie, politycznie, gospodarczo i moralnie. Francja stała się co prawda stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ i w Niemczech miała status mocarstwa zwycięskiego, ale nie zawdzięczała go realnemu wkładowi w powalenie III Rzeszy, lecz łasce Anglosasów, którzy potrzebowali czwartego do powojennego brydża z Józefem Stalinem. Włosi żyli co prawda legendą partyzantki i niemieckiej okupacji po obaleniu Benito Mussolini w 1943 r., ale na triumfatorów wojny nie wyglądali,

Ruiny Pałacu Sprawiedliwości w miasteczku Saint-Lô,
Francja, sierpień 1944 r.

